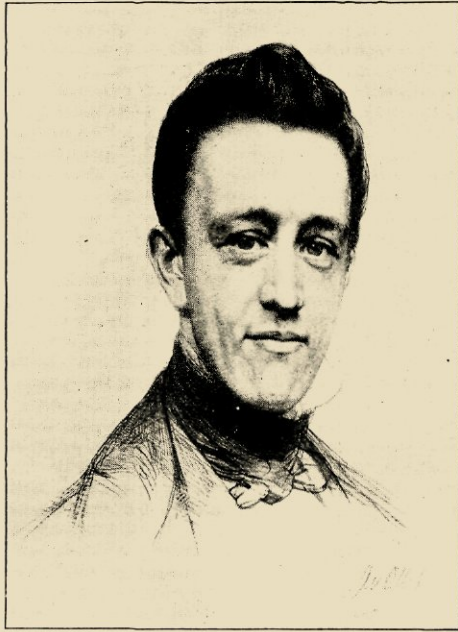

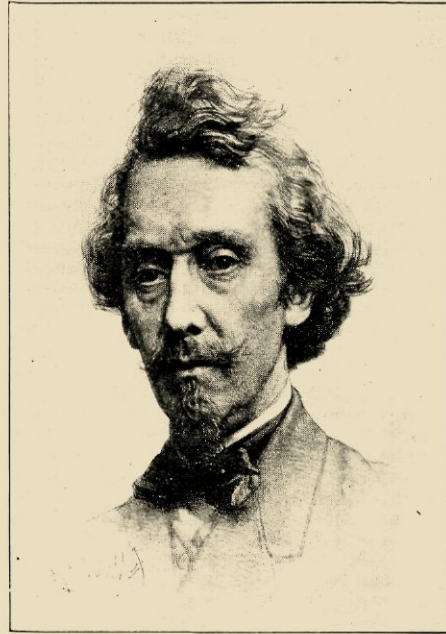
Metalen Kruis" (1856) waren er aan voorafgegaan, vooral het laatste zeer goed geteekend, — de kunde was er reeds — maar onpersoonlijk van opvatting. De „Gang naar het schavot", een andere proeve van psychologisch indenkingsvermogen ('59 of '60), is met de Medea verwant, waarna de met de pen geteekende feestcompositie voor het onderwijzersgenootschap Rochussen misschien als vaardiger en speelscher van vernuft doet waardeeren, maar toch ook Allebé voor den dag laat komen als kloek decorateur. Een landschap „Westerbouwing" lijkt in zijn romantische stemming — stormwind vaart over de heide en striemt de dennen — en in de opvatting, die vooral kleur uitdrukt, eveneens in dezen tijd thuis te behooren. Schetsmatig, genoeglijk-breed als het model, is dan de Dongensche vrouw van 1870, voor den Spectator, waarna een edel geteekende Grieksche kop (in het Britsch Museum) uit de „zomervacantie 1876", gelijk de meester zelf aanteekeent; ons doet betreuren, dat een onderneming, door Vosmaer op touw gezet, n.l. om diens voorgenomen vertaling van den Ilias met dergelijke prenten te verluchten, moest afstuiten op gebrek aan tijd bij den kunstenaar. Van later datum zijn ongetwijfeld de dierstudies, waarbij, wat de opvatting betreft, de gedachte aan Swan opkomt, die in de techniek beurtelings nog weer eens de gevoeligste en weekste werkingen aan den steen ontlokken, of, frisch en krachtig, de lijn tot haar recht doen komen.

Het kan gebleken zijn uit het voorafgaande, uit wat breed gezichtsveld Allebé zijn onderwerpen betrok, veelzijdiger dan een van zijn tijdgenooten, hoe hij zelfstandiger was in de opvatting, meer geavanceerd in de behandeling. Hoe hij als portrettist allen overtrof, waar het werk vergelijkingspunten aanbiedt, een Rochussen van verfijnder kwaliteiten en, in het algemeen, voor sentimenten toegankelijk was, die in de weinig Europeesch-georiënteerde kunst van zijn tijd wel geheel afwezig waren. Slechts de lyriek van het landschap schijnt hem versloten te zijn geweest en niet voor hem bestond de stemming van het stadsgezicht. Een excursie in het landschap is dan ook een zeldzaamheid bij hem. In zijn lithografisch werk is het alleen de „Westerbouwing", waarbij de nadruk zoozeer valt op het romantisch-dramatische, dat men, op den grondtoon van een echt-Hollandschen werkelijkheidszin, iets van dit gevoel, maar langzamerhand ontdaan van den romantischen inslag, die hoogstens de dagen van zijn jeugd kleurde, mede-werkzaam bestanddeel van zijn aanleg mag heeten. Het kan bijdragen tot de verklaring van zijn buitengewone gaven als portrettist — want is het diens taak niet ook de roerselen van het gemoed uitdrukking te geven? — van zijn genre: de verhouding van menschen onderling; van het dierbeeld, waarin, wat den mensch drijft, zooveel opener aan den dag treedt. Men zou het zelfs tot dien aanleg kunnen terugbrengen, dat hij in zijn portretten al wat bijzaak was prijs-

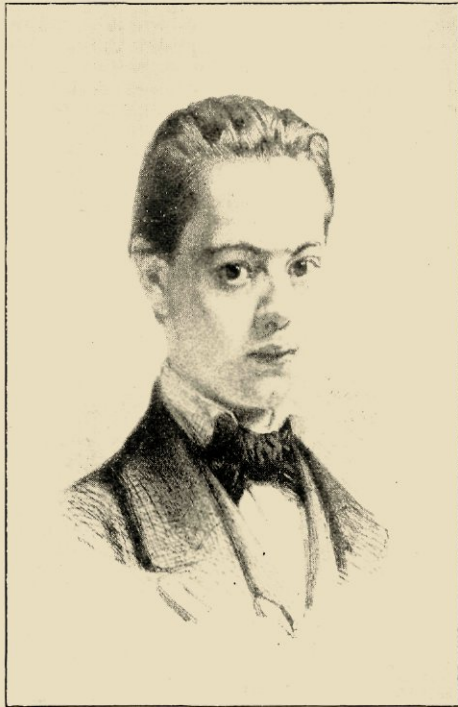
A. ALLEBÉ.

VAN SANTEN KOLFF.

A. ALLEBÉ.

P. F. GREIVE.

A. ALLEBÉ.

JAN LOMAN.

A. ALLEBÉ.

ZOON VAN DEN HEER BOOM.

A. ALLEBÉ.

MEDÉA.

gaf, in zijn composities nooit van een zeer beweeglijke of rijke ordonnantie was en aldus te meer de aandacht kon leiden naar wat hij zijn sujetten deed beleven aan kleine vreugden of stille gepeinzen. Bij wijlen dan nog spreekt er een trek, die, het verstandelijke van zijn begaving markeerend, hem in het onderwerp van een het schilderachtige geheel ontwijkende eigenzinnigheid doet zijn en hem daarin curieus doet vooruitloopen op gelijke proeven van sommigen der latere Amsterdamsche school. Zoo is hij dan een geestig observator, scherp-ziend immer, die zich niet laat drijven op verbeeldingsvlucht, doch zich aan het concrete houdt, waaraan hij niettemin een adel weet bij te zetten, die in haar werking op ons juist hier wel dikwijls de gedachte oproept aan het louterend vermogen der kunst.

Van prenten, verspreid over de jaren van een zoo lang tijdsverloop, valt het niet te verwonderen, dat haar samenhang naar het uiterlijk niet sterk in het oog loopend is. Wanneer men dit geheel van een vijftig jaren overziet, komt wel bijna de gedachte op, dat dit eer als een reeks experimenten, maar buitengewone, moet worden aangezien, dan als de vrucht van een constant beoefend uitdrukkingsmiddel, te volgen in alle fasen van zijn groei. Dit fragmentarisch karakter, wel verre van iets af te doen aan de waarde dezer stukken, doet te meer de wel zeer bijzondere begaafdheid bewonderen, die, ondanks dat de kunstenaar soms jarenlang zich met dit werk niet bezig hield, tot zoo rijpe technische beheersching kwam, haar wist te handhaven en te verdiepen. Maar het doet toch wel een verlangen opkomen naar de schakels, die deze bladen, nu uitstekend als eenzame hoogtepunten, hadden kunnen verbinden en den organischen groei van dit talent te zien hadden kunnen geven.

De hooge voortreffelijkheid van dit werk, dat door zijn kwaliteit zoo ruim vergoedt wat we naar aantal missen, lijkt den meester wel schier zonder strijd te zijn toegevallen. Hij had dan ook veel mee. Hij was een keurig schilder, van uitgelezen smaak, doch bij wien de teekening, hoe savant de schildering ook is, het immer voelbaar fundament blijft. En haar cultiveerend met een ijver, die den teekenhartstocht van Menzel in de gedachte roept, kon het kwalijk anders of hij ging de mogelijkheden van na-verwante grafische technieken mede exploreeren. De lithografie was dan wel het meest voor de hand liggend medium, evenzeer te verklaren uit de voorkeur van den tijd, die de ets verwaarloosde en de gravure bezigde voor ziellooze reproductie, als uit het karakter van de techniek zelve, die, in haar werking de effecten van het smeug potlood of het kleurigzwart krijgt zoo dichtbij naderend, hem eer moest aantrekken dan de magere, ijle lijntjes, die de etsen van die dagen doorgaans toonden. Toch hadden de enkele lithografieën, die hij met de pen uitvoerde, met de lust tot experiment, die zooveel zijner leerlingen kenmerkt en reeds

den meester bezielde, hem naar het hanteeren van de etsnaald kunnen voeren, ware het niet dat een waarschuwing van Rochussen „wanneer men met etsen begon, men deed niet anders meer”, den kunstenaar (hoewel R.'s voorbeeld zijn bewering logenstrafte), den moed benam er mee te beginnen, waar het immers van het schilderen moest komen.

Stond zijn werk langen tijd geïsoleerd door zijn beschaving, door den adel van zijn teekening, zelfs toen de Hagens als grafici naar voren traden en echtheid brachten waar veel valsche schijn was, bleef het zich onderscheiden door den voornamen zin voor vormvleinding, die van hun impressionistische zienswijze het volstrekte tegendeel was. Pas bij het volgend geslacht, aan welks vorming Allebé een zoo belangrijk aandeel had, het geslacht, welks idealen, ontdaan van het academisch cachet, ook nu nog volle leefkracht hebben, vindt zijn kunst ongezocht de aansluiting, die tot dan niet was gevonden. Zoo is de meester, verleden en heden verbindend, laatst overblijvende van een voorbijgegaan kunstleven en tegelijk wegbereider van een nieuw, wien daarenboven het zeldzaam voorrecht te beurt valt, dat hij, kunstrichting op kunstrichting overlevend, die elk als een stormvloed het voorafgaande schenen te kunnen wegvagen, het mag beleven, dat de tijd, in een hernieuwd en zuiverder begrip van zijn beginselen, het beste van zijn werk klassiek verklaart.

